वक्रत्। सूर्योदये ऽर्काभिमुखो विरौति यामस्य मध्ये यदि सारमेयः। एको यदा वा बहवः समेताः शंसन्ति देशाधिपमन्यमाशु। सूर्योन्मुखः श्वा ऽनलदिङ्स्थितश्च चौरानलत्रासकरोऽचिरेण। मध्याह्नकाले ऽनलमृत्युशंसी सशोणितः स्यात्कलहो ऽपराह्णे। रवन्दिनेशाभिमुखो ऽस्तकाले क्षयोद्भवानां भयमाशु धत्ते। प्रदोषकाले ऽनिलदिङ्मुखस्तु धत्ते भयं मारुततस्करोत्थम्। उदङ्मुखश्चापि निशार्धकाले विप्रव्यथां गोहरणं च शास्ति। निशावसाने शिवदिङ्मुखश्च कन्याभिदूषानलगर्भपातान्। उच्चैःस्वराः स्युस्तृणकूटसंस्थाः प्रासादवेश्मोत्तमसंस्थिता वा। वर्षासु दृष्टिं कथयन्ति तीव्रामनग्नत्वं दहनं रुजश्च। प्रावृट्काले ऽवग्रहे ऽम्भो ऽवगाहं प्रत्याहत्तै रेचकैश्चाथभीक्ष्णम्। आधुन्वतो वा शिवलश्च तोयं दृष्टिं कुर्वन्त्यन्तरे द्वादशाहात्। द्वारे शिरो न्यस्य बहिः शरीरं रोहयते श्वा गृहिणीं विलोक्य। रोगप्रदः स्यादथ मन्दिरान्तर्बहिर्मुखः शंसति बन्धकीं ताम्। कुड्यस्तुत्किरति वेश्मनो यदा तत्र स्थानकभयं भवेत्तदा। गोश्चत्किरति गोयुगं वदेद्धानाग्रलब्धिमपि धान्यभूमिषु। एकेनाक्ष्णा शायुषा दीनदृष्टिर्मन्दाहारो दुःखलक्षो दृष्टः। गोभिः सार्धं क्रीडमानः सुभिक्षं क्षेमारोग्यं चाभिधत्ते सुदृष्टं च। वामं जिह्रेज्जानु वित्तागमाय स्त्रीभिः सार्धं विग्रहो दक्षिणं चेत्। ऊरुं वामं चेन्द्रयार्थोपभोगाः सव्यं जिह्रेद्दिष्टमित्रैर्विरोधः। पादौ जिह्रेद्यायिनश्चेद्यातां प्राप्तार्थाप्तिं वाञ्छितां निश्चलस्य। स्थानस्थस्योत्थानहो चेद्विजिह्रेत् क्षिप्रं यातां सारमेयः करोति। उभयोरपि जिह्रतोर्हि बाह्वोर्विज्ञेयो रिपुचोरसम्प्रयोगः। अथ गोपायति भक्षणि स्वभक्षान् मांसास्थीनि च शीघ्रमग्निकोपः। ग्रामे भवित्वा च बहिः श्मशाने भवन्ति चेदुत्तमपुंविनाशः। यियासतश्चाभिमुखो विरौति यदा तदा श्वा निरुणद्धि यातान्। उकारवर्णेन रुते ऽर्थसिद्धिरोकारवर्णेन च वामपार्श्वे। व्याक्षेपमोकारकृतेन विद्वान् निषेधकृत्सर्वरुतैश्च पश्चात्। चङ्क्रमति चाग्रैश्च सुदुर्लुठ्य रवन्ति दण्डैरिव ताड्यमानाः। श्वानो ऽभिधावन्ति च मण्डलेषु ते शून्यतां मृत्युभयं च कुर्युः। प्रकाश्य दन्तान् यदि लेढि कृकिणी तदाऽशनं मिष्टमशनन्ति तद्विदः। यदाननं चावलिहेन्न कृकिणी प्रदत्तभोज्येऽपि तदान्नविघ्नकृत्। ग्रामस्य मध्ये यदि वा पुरस्य भवन्ति संहत्य सुदुर्लुठ्य। ते क्षेत्रमाख्यान्ति तदीश्वरस्य श्वारण्यसंस्थो मृगयां विचिन्त्यः। दक्षोपगे क्रोशति तोयपातः स्यादिन्द्रकीले सचिवस्य पीडा। वायोर्गृहे शस्त्रभयं गृहान्तः पीडा पुरस्यैव च गोपुरस्थाः। भयं च शय्यासु तदीश्वराणां याने भवन्तो भयदाश्च पश्चात्। अथापसव्या जनसन्निवेशे भयं भवन्तः कथयन्त्यरीणाम्"।

४अनिलचक्रञ्च अनिलशब्दे १६६४पृ०दर्शितम्। व्यूहश्चात्र चक्राकारः स च द्रोणेनाभिमन्युवधपर्व्वणि कृतः। "चक्रव्यूहो महाराज! कृताचार्य्येणाभिकल्पितः" भा० द्रो०१४अ०। इत्यादिनोक्तः। यन्त्ररूपचक्राणि यन्त्रशब्दे वक्ष्यन्ते। तत्र राष्ट्रे "स्वचक्रं परचक्रञ्च" इति कथने एतद्दृष्टवदे अनुपदं दर्शितवाक्ये। सम्पूर्णे "भूरेणवो नभसि नद्यपयोदचक्रम्" माघः। "दिक्चक्रमाक्रामति" मृच्छ०। सुदर्शनास्त्रे राष्ट्रे च। "अविचालितचारुचक्रयोरतुरागादुपमूढयोः श्रिया" माघः। "न चक्रमस्याक्रमतोधिकन्धरम्" माघ। चक्रवाके। "तव तन्वि! कुचावेतौ नियतं चक्रवर्त्तिनौ" उद्भटः। कुम्भकारचक्रे चक्रवाके च। "कलसे निजहेतुदण्डजः किमु चक्रभ्रमिकारितागुणः। स तदुच्चकुचौ भवन् प्रभाभरचक्रभ्रमिमातनोति यत्" नैष०। राशिचक्रे "त्रिंशत्कलात्मो युगे भानां चक्रं प्राक्प्रविलम्बते" सू०सि०। "रवेश्चक्रभोगोऽर्कार्थं प्रदिष्टम्" सि० शि०। २० मण्डलाकारे रेखाविन्यासभेदे "चक्रे सचक्रनिभचङ्क्रमणच्छलेन" "वितत्य वात्यामयचक्रचङ्क्रमान्" नैष०। "शालग्रामशिलाचक्रम् गोमतीचक्रम्" एकद्वारे चतुश्चक्रं वनमालाविभूषितम्" शालग्रामशब्दे दृश्यम्।

चक्रक पु० चक्रमिव कायति कै—क। तर्कभेदे। तल्लक्षणं स्वापेक्षणीयापेक्षितसामेक्षत्वनिबन्धनः प्रसङ्गश्चक्रकः" तर्के जगदीशः। अपेक्षा च ज्ञप्तौ उत्पत्तौ स्थितौ च। अन्योन्याश्रयशब्दे दर्शिते व्याप्तिज्ञानजन्यपदमन्तर्भाव्योदाहरणम्। अपेक्षा चात्र साक्षात्परम्परासाधारणीयाच्या"तर्के जगदीशः। तत्र ज्ञप्तौ एतद्घटज्ञानं यद्येतद्घटज्ञानजन्यज्ञानजन्यज्ञानजन्यं स्यात् तदा एतद्घटज्ञानजन्यज्ञानजन्यज्ञानभिन्नं स्यात्। उत्पत्तौ घटोऽयं यद्येतद्घटजन्यजन्यजन्यः स्यात् तदा एतद्घटजन्यजन्यभिन्नः स्यात्। स्थितौ घटोऽयं यद्येतद्घटवृत्तिवृत्तिः स्यात् तथास्येनोपलभ्येतेति। २१ऋषिभेदे पु० चक्रस्य गोत्राः